

Kunstnik Iir Hermeliin: „Prohvet ja idioot“ on mulle põnev väljakutse!

TEKST ANU TONTS
FOTOD IIR HERMELIIN

Jonas Jonassoni „Prohvet ja idioot“ on väga meeleolukas raamat. Lugesid sa seda nagu tavaline lugeja või võtsid teose kohe ette nagu kunstnik?

Unustasin lugedes ära, et hakkam lavastust tegema, unustasin ära, et olen kunstnik. Algul püüdsin küll lugeda nii, et tegin kohe märkusi rekvisiitide ja muu kohta, aga ühel hetkel unustasin kõik, sest see lugu on nii pöörane seiklus, et kui täielikult ei süvene, siis kukud rongilt maha. Lugesin raamatu üsna ühe hooga läbi. Romaan on küllaltki paks ja umbes kahe kolmandiku peal mõtlesin, et jeerum, no kuhu veel!? Aga lugu jätkus ja jätkus ning iga pöörangu taga, kus ma arvasin, et nüüd on kõik, polnud lõppu ikka veel näha! See lugu on üks lõputu võidusõit fantaasia, aja ja kujunditega. Äge on see, et tegelikult ei hammustagi enne lõppu läbi, kus on lõpp-jaam – loo trajektloor on lihtsalt nii pöörane. Ja noh, kui romaan läbi loetud, siis ei tahaks üldse mõelda sellele, kuidas see lugu lavastuseks teha. Täna olen seda raamatut lugenud ehk neli või viis korda.

Esimesel hetkel ütleksin, et Jonassoni romaani karakterid ja situatsioonid on väga värvikad, aga kuna tegevuspaiku on nii palju, siis ei tundu see kunstnikule just kerge ülesanne?

Aga see ongi selle loo juures kõige võluvam! Kui ma loen näiteks Tšehhovi „Kolme öde“, siis seda võib lavale tuua tuhandet moodi, aga enam-vähem kõiki neid tuhandet moodust kujutan ma

ette, sest et see lugu on väga selge struktuuriga ja loogiline. Kuna „Prohvet ja idioot“ ei ole väga selge struktuuriga ja loogiliselt lavale asetuv, siis seda põnevam see on! Kõige huvitavam ongi uut lavastust tegema hakata siis, kui pole vähimatki aimu, kuidas seda teha. Piltlikult öeldes seisab ukse taga ja hakkam ukse linki vajutama, et ust avada, ja ma ei tea, kas seal taga on suur või väike ruum, tühjus või hoopis midagi muud.

Lavastaja Ain Mäeots ütles esimeses proovis, et tegemist on lavalise huligaansusega. Kas see lavastus pakub ka kunstnikule võimalusi huligaansusteks?

Olmet ja argipäeva näeb üsna tasuta ka omaenda kodus. Või tööl, või poes. Teater peab sellest olustikust olema kaugemal, muidu ei oleks teatri-tegemisel mingit mõtet. Mind köidab fantaasia, maagiline realism või siis realism, millele on mõned sõlmed peale tehtud. Seda nii teatris kui kirjanduses, kui kõikjal kunstis.

Kui oled oma elus juba 50 või 70 lavastust kujundanud, siis iga järgmine töö peaks ju ideaalis panema eelneva kogemuse proovile, iga järgmine lugu hakkab peale tühjalt lehel. No aga mis tühi leht see ikka on, kui näidendis on kirjas sein-sein, uks-uks ja eesriie? „Prohvet ja idioot“ on tõeline väljakutse ja see loomulikult käivitab! Peab ju hakkama mõtlema, kuidas seda teha, õigemini, kuidas seda üldse on võimalik teha. See on hull triksterilugu! See köidab loomulikult inimest ilmselgelt, sest nii harva saab teha mõnda tõsist lavalist huligaansust, mis siis, et kerge ülesanne see ei ole.

Pildikesi proua Agnese reisidelt ehk selle nalja mõistmiseks tuleb lavastust vaatama tulla.

Kõige huvitavam ongi uut lavastust tegema hakata siis, kui pole vähimatki aimu, kuidas seda teha.

seda, sünteesin enda jaoks olulise välja, seejärel lähen ja istun lavastajaga laua taha. Kui vaja siis istume mitu korda ja pikki tunde, kuni leiame selle ühise rongi, mille peal olla. Alles siis, kui olen päris kindel, hakkam uut maailma reaalselt looma. Suurtes teatrites tuleb lavastuse kavandid tihti anda üle aasta enne esietendust, seetõttu algab minu töö peaaegu poolteist aastat varem. Püüan alati kõik detailid paberil ära fikseerida, olla nii kindel kui olla saab, et räägime ühest ja samast asjast.

Kogenud lavastajad muudavad õnneks üsna harva juba kokku lepitud suuri ja põhimõttelisi asju. Ka koostöös Ainiga pole kunagi väga mas-taapseid muudatusi ette tulnud. Võibolla on meil sama maitse, tunnetame maailma natuke sarnaselt. Meie koostööde ajalugu on üsna pikk, arvan, et umbes 25 aastat. Esimest korda kohtusime vist Elmo Nüganeni lavastuse „Nukkude akadeemia“ (1994) ajal, see oli 16. lennu diplomilavastus, Ain oli näitlejana laval, mina tegin kujunduse ja kostüümid. Esimene ühine töö oli lavastus „Õnne, Leena!“ (1999) Vanemuises.

Kui sa nüüd hetkeks unistad: lavastus on valmis, esietendus lõpeb, publik plaksub ... Mis tunne see on, mida sa saalis näha või tunda loodad?

Tahaksin, et oleks selline helge ja lootust täis tunne. Tundsin seda ise, kui raamatu lõpetasin. See lugu räägib inimestest, kes tulevad eikuskilt ja jõuavad läbi täiesti pööraste seikluste kuhugi. Nad ei pinguta, veri ninast väljas, karjääri teha, et seda kõike saavutada. See lihtsalt juhtub nendega, kuna nad kõik teevad seda, mida armastavad. Minu meelest on see oluline mõte: tee seda, mida sa armastad, ja asjad tulevad sinu juurde, kui on õige hetk. Seda tahaksin ma publiku silmis näha. Lootust. Helgust.

Kui ma raamatu läbi lugesin, siis kõige rohkem meenutas ta mulle mingit filmi, mõtlesin, et see peaks olema filmiliku võttestikuga teatrilavastus. Ja sealt edasi mõtlesin, et see teos on nagu laiekraanifilm, mis andiski mulle idee, kuidas seda lugu laval lahendada. Meie lavaline lahendus on tegelikult natuke filmilik ... või siis pole ka – raske öelda. Õigem oleks vist öelda, et selle loo puhul pole miski nii, nagu näib.

Kuidas algab kunstniku töö uue lavastusega?

Kunstnik peab eeltöös olema väga põhjalik, sest suuri asju pärast enam muuta ei saa. Üldiselt algab minu töö nii, et loen materjali läbi, seedin